

22. listopad 2012

OD OSVÍCENSTVÍ K BUDOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

OTÁZKY 1. kola

autoři: prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.
prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.
prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.

Zakroužkujte dle Vašeho názoru správnou odpověď:

1. otázka: Který patent nevydal císař Josef II.:

- a) patent o zrušení klášterů, které se nezabývají prospěšnou činností
- b) toleranční patent
- c) patent o zrušení poddanství a roboty
- d) berní a urbaniální patent

2. otázka: S kým se nemohl setkat František Ladislav Rieger:

- a) Leopold II.
- b) František Josef I.
- c) František II.
- d) Ferdinand V.

3. otázka: František Jan Vavák proslul jako:

- a) zakladatel české folkloristiky
- b) autor kramářských písní
- c) představitel tzv. písmácké literatury
- d) autor lidových kuchařek

4. otázka: Rádcem a osobním lékařem Marie Terezie, klíčovou postavou reformního úsilí panovnice, byl:

- a) Friedrich Wilhelm Haugwitz
- b) Václav Antonín Kaunitz
- c) Gerhard van Swieten
- d) Karel Anton von Martini

5. otázka: Vyberte dílo, které napsal Bernard Bolzano:

- a) O poddanské otázce
- b) O nejlepším státě
- c) O vznešenosti světa
- d) Mír chatrčím, válku palácům!

6. otázka: **Autory/autorem v roce 1918 odstraněného pomníku Maršála Radeckého na Malostranském náměstí v Praze byli:**

- a) bratři Štursové
- b) Josef Václav Myslbek
- c) Josef Levý
- d) bratři Maxové

7. otázka: **Monumentální Slovník česko-německý byl vydán:**

- a) Stavovským výborem Českého sněmu
- b) Maticí českou
- c) Nakladatelstvím Haase a synové
- d) Pospíšilovým nakladatelstvím

8. otázka: **Které umělecké a životní styly se váží k období 1815 - 1848:**

- a) klasicismus a manýrismus
- b) druhé rokoko a realismus
- c) empír a biedermeier
- d) neorenesance a secese

9. otázka: **Salzburg a Prahu spojuje vedle W. A. Mozarta ještě jedna významná postava:**

- a) Karel Anton Ballabene
- b) Christian Doppler
- c) Bernard Bolzano
- d) František Josef Gerstner

10. otázka: **Jan Václav Antonín Stamic je spojen především s působením:**

- a) v Drážďanech
- b) ve Vídni
- c) v Berlíně
- d) v Mannheimu

11. otázka: **První veřejnou čítárnu časopisů otevřel/la v Praze:**

- a) Wolfgang Gerle
- b) Vlastenecká hospodářská společnost
- c) Jan Ferdinand Schönfeld
- d) Johann Thomas von Trattner

12. otázka: **Předchůdcem Nosticova divadla v Praze bylo:**

- a) divadlo v Kotcích
- b) divadlo u Hybernů
- c) divadlo Bouda
- d) Thunovské divadlo

13. otázka: Výroba kostkového cukru byla poprvé zavedena:

- a) v Malé Chuchli
- b) v Čáslavi
- c) v Dačicích
- d) v Dobrovici

14. otázka: Kdo je autorem těchto slov:

„Držte se starého, neboť to je dobré a naši předkové se při tom měli; proč ne my? Nyní panují nové ideje, které nemohu schvalovat a nikdy jich neschválím. vzdalujte se jich a přidržujte se opaku, neboť já nepotřebuji učence, nýbrž dobré občany. Vaším povoláním je vzdělávat mládež k tomu účelu. Kdo mně slouží, musí učit, co nařizuji. Kdo to neumí, nebo přichází je mně s novými ideami, ten může jít, nebo ho odstráním.“

- a) kníže Klemens Wenzel Lothar Metternich
- b) Friedrich Gentz
- c) císař František I.
- b) císař Josef II.

15. otázka: Kdo je autorem těchto slov:

„Před rokem 1848 za časů zcela libovolné (despotické) a byrokratické vlády počala konečně i šlechta česká, totiž abychom se lépe vyjádřili, malá část české šlechty vésti opozici proti knížeti Metternichovi. Sněmy království českého odbývaly se vždy jen co pouhá slavnost beze všeho významu, a ačkoli vlastně měli stavové důležité právo povolování daně, (tedy tím samým i právo odepřítí), přece neužívali skutkem nikdy tohoto práva svého, nýbrž sjeli se obyčejně v uniformách červeně-bílých a řekli "ano" a rozjeli se po nějakém rokování, o kterém se říci může vším právem: "Vítez vál a stavové čeští mluvili!"

- a) Wilhelm hrabě Wurmbrandt
- b) Karel Havlíček Borovský
- c) Josef Václav Frič
- d) Karel Sabina

16. otázka: Hlavním protivníkem Marie Terezie ve válkách o dědictví rakouské byl pruský panovník:

- a) Karel Albrecht
- b) Friedrich II.
- c) Friedrich August I.
- d) Gustav Adolf II.

17. otázka: Posledním místem v Čechách, kde se v září 1743 vzdala francouzská posádka vojsku České země, bylo město:

- a) Kolín
- b) Cheb
- c) Lovosice
- d) Praha

18. otázka: První tereziánský katastr z r. 1748 evidoval pro daňové účely:

- a) poddanské usedlosti
- b) měšťanské domy a poddanské usedlosti
- c) půdu a příjmy vrchnosti.
- d) emfyteutické rolníky

19. otázka: V období osvícenského absolutismu došlo k následující změně v postavení jezuitského řádu:

- a) jezuitský řád byl zrušen roku 1773 a pro celý svět obnoven roku 1814
- b) jezuitský řád byl zrušen roku 1781 a pro celý svět obnoven roku 1814
- c) jezuitský řád byl zrušen roku 1773 a v Rakousku obnoven až po uzavření konkordátu
- d) jezuitský řád byl roku 1773 obnoven

20. otázka: „Bramborová válka“ je název pro:

- a) poslední fázi války o rakouské dědictví
- b) pro válku o bavorské dědictví
- c) pro hromadné tažení nevolníků na jaře roku 1775
- d) pro nevolnické povstání roku 1775

21. otázka: Familantský zákon je:

- a) ustálené označení předpisů z 18. až 19. století, které v habsburské monarchii stanovovaly podmínky pro uzavírání sňatků mezi Židy, s cílem omezit a regulovat počet židovského obyvatelstva v habsburské monarchii
- b) ustálené označení předpisů z 18. až 19. století, které v habsburské monarchii stanovovaly podmínky pro uzavírání sňatků mezi katolíky a nekatolíky
- c) ustálené označení předpisů z 18. až 19. století, které v habsburské monarchii stanovovaly počty dětí v rodinách;
- d) ustálené označení předpisů z 18. až 19. století, které v habsburské monarchii stanovovaly náboženskou toleranci Židů

22. otázka: Trest smrti v habsburské monarchii byl dočasně zrušen v trestním zákoníku v roce:

- a) 1770
- b) 1787
- c) 1803
- d) 1811

23. otázka: Toleranční patent Josefa II. legalizoval následující vyznání:

- a) augšpurské, helvetské a řeckopravoslavné
- b) augšpurské, helvetské a židovské
- c) augšpurské, helvetské a českobratrské
- d) augšpurské, helvetské, katolicismus jansenistického směru

24. otázka: O které instituci se zmiňuje následující text:

„Počátky této instituce byly, podobně jako tomu bylo jinde v Evropě, spjaty s dary velkých soukromých sbírek, především sbírek přírodovědeckých, které byly v majetku aristokratů žijících v Čechách. Skupina osvícenských šlechticů kolem hraběte Kašpara Marii Sternberga (1761-1838), uznávaného učenice v oboru paleontologie se také postavila do čela přípravných prací, které vyvrcholily 15. dubna 1818 svoláním o založení. Brzy dosáhla toho, že se roku 1820 dostalo novému ústavu potvrzení panovníka. Jejím prvním předsedou se stal hrabě Sternberg“.

- a) Národní technické muzeum
- b) Náprstkovo muzeum
- c) Šternberkovo zemědělské muzeum
- d) Vlastenecké (Národní) muzeum

25. otázka: Určete správné chronologické konání mezinárodních kongresů:

- a) vídeňský, cášský, opavský, lublaňský, veronský
- b) lublaňský, opavský, cášský, veronský, vídeňský
- c) vídeňský, lublaňský, opavský, veronský, cášský
- d) cášský, lublaňský, opavský, vídeňský, veronský

26. otázka: Tak zvaná desideria byla:

- a) jména osob zproštěná placení zemské berně
- b) požadavky českých a moravských stavovských obcí předložené v roce 1790 císaři Leopoldu II.
- c) zapravení dluhů po výkupu rolníků z poddanství a roboty po roce 1781
- d) postuláty předkládané českým králem každoročně při zahájení jednání českého sněmu

27. otázka: Stěžejním rakouským protihráčem Napoleona I. byl diplomat:

- a) Václav Antonín Kounic
- b) Karel Schwarzenberg
- c) Klemens Wenzel Lothar Metternich
- d) arcivévoda Karel

28. otázka: Josef Jungmann přeložil dílo:

- a) Kalevala
- b) Cid od Pierra Corneilla
- c) Osvobozený Jeruzalém od Torquata Tassa
- d) Ztracený ráj od Johna Miliona

29. otázka: První čtenářská společnost v Čechách byla založena:

- a) v roce 1820 ve Spáleném Poříčí
- b) v roce 1818 v Radnicích
- c) v roce 1810 v Praze
- d) v roce 1825 v Plzni

30. otázka : Co byly takzvané Dedukce o právní nepřetržitosti ústavních práv a svobod českých stavů:

- a) petice císaři českých zemských stavů z roku 1847 žádající respektování českých zemských práv
- b) petice císaři pražského měšťanstva z března 1848 žádající spojení zemí Koruny české v jeden státoprávní celek
- c) petice císaři pražského měšťanstva z března 1848 žádající zrovnoprávnění češtiny s němčinou ve státních úřadech
- d) petice císaři obyvatel Království českého z roku 1847 žádající zavedení konstitučního života v habsburské monarchii

31. otázka: Historií vzniku moderních evropských národů se z českých historiků zabývá především:

- a) Miroslav Hroch
- b) Václav Bůžek
- c) Josef Žemlička
- d) Petr Vorel

32. otázka: První parostrojní železniční linka zahájila na našem území provoz v roce:

- a) 1835   c) 1841
- b) 1839   d) 1848

33. otázka: Velícím generálem v Čechách byl roku 1840:

- a) Václav Radecký
- b) Alfred Windischgrätz
- c) Emanuel Salomon Friedberg-Mírohorský
- d) Karel Schwarzenberg

34. otázka: Mezi české radikální demokraty nepatřil:

- a) Karel Sabina
- b) František Brauner
- c) Emanuel Arnold
- d) Josef Václav Frič

35. otázka: České botanické názvosloví vytvořil:

- a) Antonín Marek
- b) Jan Svatopluk Presl
- c) Karel Slavoj Amerling
- d) Vilém Dušan Lambl

36. otázka: První veřejné muzeum v českých zemích bylo založeno:

- a) v Opavě
- b) v Plzni
- c) v Brně
- d) Olomouci

37. otázka: Divadelní hru Čech a Němec napsal:

- a) Josef Kajetán Tyl
- b) Václav Kliment Klicpera
- c) Jan Nepomuk Štěpánek
- d) Václav Thám

38. otázka: Profesorem anatomie, fyziologie a očního lékařství na pražské univerzitě v poslední čtvrtině 18. století, zároveň autorem učebnice fyziologie a mnoha dalších studií, týkajících se fyziologie krevního oběhu, skladbě svalstva či skladbě nervstva byl:

- a) Karel Josef Napoleon Balling
- b) Jan Theobald Held
- c) Jiří Procháska
- d) František Xaver Maxmilián Zippe

39. otázka: Matice česká měla podporovat:

- a) vydávání českých knih
- b) české školy
- c) české výtvarníky
- d) sirotky po padlých vojácích a vojenských vysloužilcích

40. otázka: František Jan Vavák žil v obci:

- a) Milčice
- b) Mlékojedy
- c) Chraštica
- d) Nebílovy

---

poznámka : správná odpověď = 1 bod (maximální počet bodů 1. kola = 40)

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI   1. kola

- 1c = patent o zrušení poddanství a roboty
2a = Leopold II.
3c = představitel tzv. písmácké literatury
4c = Gerhard van Swieten
5b = O nejlepším státě
6d = bratři Maxové
7b = Maticí českou
8c = empír a biedermeier
9b = Christian Doppler
10d = v Mannheimu
11a = Wolfgang Gerle
12a = divadlo v Kotcích
13c = v Dačicích
14c = František I.
15b = Karel Havlíček Borovský
16b = Friedrich II.
17b = Cheb
18a+b = poddanské usedlosti + měšťanské domy a poddanské usedlosti
19a = jezuitský řád byl zrušen roku 1773 a pro celý svět obnoven roku 1814
20b = pro válku o bavorské dědictví
21a = ustálené označení předpisů z 18. až 19. století, které v habsburské monarchii stanovovaly podmínky pro uzavírání sňatků mezi Židy, s cílem omezit a regulovat počet židovského obyvatelstva v habsburské monarchii
22b = 1787
23a = augšpurské, helvetské a řeckopravoslavné
24d = Vlastenecké (Národní) muzeum
25a = vídeňský, cášský, opavský, lublaňský, veronský
26b = Požadavky českých a moravských stavovských obcí předložené v roce 1790 císaři Leopoldu II.
27c = Klemens Wenzel Lothar Metternich
28d = Ztracený ráj od Johna Milтона
29b = v roce 1818 v Radnicích
30a = petice císaři českých zemských stavů z roku 1847 žádající respektování českých zemských práv
31a = Miroslav Hroch
32b = 1839
33b = Alfred Windischgrätz
34b = František Brauner
35b = Jan Svatopluk Presl
36a = v Opavě
37c = Jan Nepomuk Štěpánek
38c = Jiří Procháska
39a = vydávání českých knih
40a = Milčice

OD OSVÍCENSTVÍ K BUDOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

OTÁZKY 2. kola

autoři : prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.
prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.
Mgr. Miroslav Stulák

Na vyznačené místo napište správnou odpověď:

1. otázka: Marie Terezie se snažila otupit třecí plochy mezi poddanými a vrchnostmi. Co se skrývá pod latinským označením „iudicium delegatum in causis subditorum“?

.....

2. otázka: Císař Josef II. výrazně zasáhl do vztahů mezi vrchnostmi a poddanými tím, že na téměř každé panství dosadil takzvaného iusticiára. Kdo to byl?

.....

3. otázka: Kdo se stal začátkem roku 1793 prvním profesorem tzv. stolice české řeči a literatury na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze?

stačí příjmení : .....

4. otázka: Josef Dobrovský je všeobecně považován za zakladatele jednoho vědeckého oboru. Který to je?

.....

5. otázka: V červenci 1839 vyjel v habsburské monarchii první parostrojní vlak na pravidelnou jízdu. Odkud kam?

.....

6. otázka: Který zeměpanský (státní správní) úřad vykonával mezi léty 1763 až 1850 veřejnou správu a zastupoval zájmy císaře a vlády v Čechách?

.....

7. otázka: Ve kterém roce za panování císaře Františka I. byl vydán v rakouském mocnářství Všeobecný občanský zákoník?

.....

8. otázka: Kdo je autorem těchto slov na vídeňském říšském sněmu dne 26. července 1848: „Pánové! Svým návrhem nesleduji nic jiného než nezbytnou a každému snadno pochopitelnou rovnoprávnost mezi poddanými a těmi, kteří jimi již nejsou... V tomto shromáždění panuje významný rozpor: je jistou ironií, slyšíme-li, že si suverénní rakouský lid dává sám ústavu vybudovanou na demokratických principech a přitom ve všech provinciích panuje stav, který se v podstatě příliš neliší od starého nevolnictví. I když je snad rozsah omezení menší než dříve, nelze přehlédnout rozpor v tom, sedí-li vedle sebe poddaní a svobodní občané. Pro mne nejsou pojmy poddaný a občan slučitelné.“

stačí příjmení: .....

9. otázka: V polovině června roku 1848, v době potlačování pražského povstání radikálů jednotkami císařského generála Alfreda Windischgrätze, oslavila 50. narozeniny jedna z nejvýraznějších osobností českého obrozeneckého hnutí:

uvedte jméno a příjmení: .....

10. otázka: Jakými jazyky se vyučovalo na Karlo-Ferdinandově univerzitě do roku 1784 a od roku 1784:

.....+ ..... /// .....+.....+.....

11. otázka: Přestavba pražského hradu v letech 1753 - 1775 proběhla podle plánů stavitele:

stačí příjmení: .....

12. otázka: Vydavatelem prvního pražského vědeckého časopisu *Prager gelehrte Nachrichten* byl:

stačí příjmení: .....

13. otázka: Významnou postavou zavádění „školského patentu“ Marie Terezie do praxe byl školní komisař a pozdější litoměřický biskup:

stačí příjmení: .....

14. otázka: Roku 1789 bylo v rakouské monarchii vydáno nařízení, podle kterého musela být v každé obci monarchie zřízena obecní škola, pokud tam ve školním věku (6 - 12 let) žilo alespoň? (max. odchylka 50 dětí):

.....

15. otázka: **Iniciátorem založení a stavby dnešního Stavovského divadla byl:**

stačí příjmení: .....

16. otázka: **Novinář a publicista Matěj Václav Kramerius začal roku 1786 redigovat noviny s názvem:**

.....

17. otázka: **1. ledna 1834 začal královéhradecký podnikatel Jan Hostivít Pospíšil vydávat časopis Květy, s podtitulem Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky. Kdo byl jeho prvním šéfredaktorem?**

uvedte jméno a příjmení : .....

18. otázka: **Kde se konala první protoindustriální výstava na evropském kontinentě (pozn. : r. 1757):**

.....

19. otázka: **Černé hyalitové sklo začal ve svých sklárnách vyrábět jako první:**

stačí příjmení:.....

20. otázka: **Pravopis český podle základu gramatiky Dobrovského vydal na počátku roku 1817:**

uvedte jméno a příjmení:.....

---

poznámka : správná odpověď = **2 body** (maximální počet bodů 2. kola = 48)

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI   2. kola

1. otázka = komise, která měla za úkol zabývat se (soudními) spory poddaných s vrchností
2. otázka = jednalo se o vzdělaného a zkušeného právníka, resp. právník-soudce na určitém panství
3. otázka = František Martin Pelcl (= Pelcl)
4. otázka = slavistika
5. otázka = z Vídně do Brna nebo z Brna do Břeclavi
6. otázka = gubernium
7. otázka = rok 1811
8. otázka = Hans Kudlich (= Kudlich)
9. otázka = František Palacký
10. otázka = do roku 1784 latinsky + německy, od roku 1784 latinsky + německy + česky
11. otázka = Nicolò Pacassiho (= Pacassiho)
12. otázka = Ignác Born (= Born)
13. otázka = Ferdinand Kindermann (= Kindermann)
14. otázka = 90 - 100 dětí ve školním věku
15. otázka = František Antonín Nostic (= Nostic, Nostitz)
16. otázka = Schönfeldské císařsko-královské noviny
17. otázka = Josef Kajetán Tyl
18. otázka = ve Veltrusech
19. otázka = Jiří František Buquoy (= Buquoy)
20. otázka = Václav Hanka

OD OSVÍCENSTVÍ K BUDOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

OTÁZKY 3. kola část A

autoři : prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.
Mgr. Miroslav Stulák

Dopíšte do textu chybějící údaje:

- 1) Za nástupce neschopného „konstitučního císaře“, událostmi dezorientovaného a „sympatiemi k lidu“ kompromitovaného Ferdinanda I., byl z iniciativy arcivévodkyně ....., generála ..... a knížete ..... vybrán revolucí nepoznamenaný a nijak kompromitovaný Ferdinandův.....
(*příbuzenský vztah*), pouze 18letý František Josef. K „palácovému převratu“ došlo časně ráno 2. prosince 1848 v Arcibiskupském paláci v ..... (*město*) za přítomnosti členů habsburské rodiny a několika desítek zasvěcených hodnostářů.
(literatura : Petr Hora-Hořejš, *Via Facti* 1998, sedmý díl, str. 136)
- 2) Hrabě Josef Sedlnitzky, šéf Nejvyššího ..... a ..... úřadu v době metternichovského absolutismu, proslul mimo jiné výrokem, že :
„Každý národ se od okamžiku, kdy se začal vzdělávat, ...“
(literatura : Pavel Bělina + kol., *Velké dějiny zemí Koruny české X.*, str. 281)
- 3) Po více než půlročním snažení skupiny herců propuštěných z ..... divadla a teprve na jejich čtvrtou žádost povolil císař ..... pořádání pravidelných divadelních představení v českém jazyce. V průběhu června roku ..... bylo postaveno dřevěné provizorium ..... (*vžitý název*) v dolní části Koňského trhu (*dnešní Václavské náměstí*) a již 8. července zde měla premiéru hra Augusta Wilhelma Ifflanda ..... v českém překladu.
(literatura : kol. : *Kronika českých zemí 1681-1840, Fortuna Libri*, str. 397)

OTÁZKY 3. kola část B

Poznejte osobnost - napište alespoň příjmení na vyznačené místo pod textem:

- 1) *Narodil se v rodině mlynáře. V letech 1822 - 1827 vychodil školu v Potěhách, do roku 1830 pak studoval na Týnské hlavní škole v Praze. Navzdory přání otce ve studiu pokračoval na pražském technickém učilišti (polytechnice). Roku 1836 se přihlásil na inzerát hledající inženýry pro stavbu železnic v carském Rusku. Začal pracovat na stavbě dráhy z Petrohradu do Carského Sela a Pavlovska. Od 1. června 1837 nastoupil na stavbu Severní dráhy císaře Ferdinanda. Zúčastnil se velkých trasovacích prací pro spojení Vídně s Prahou. Koncem roku 1841 došlo k významnému kroku - stát se rozhodl převzít výstavbu páteřních železničních tratí. Zamýšlená Severní státní dráha měla vést z Olomouce do Prahy a Drážďan. 1. března 1842 se stal státním úředníkem s funkcí vrchní inženýr státních drah. Dne 26. listopadu 1842 schválil císař jeho návrhy na trasu dráhy z Prahy do Drážďan. Slavnostní otevření dráhy mezi Olomoucí a Prahou bylo stanoveno na 20. srpna 1845. Dne 9. září se vracel z cesty na Moravu v prvním voze za lokomotivou. Po projetí choceňským tunelem sestoupil na poslední stupeň schůdku vagónu a narazil o návěstní sloupek. Se zraněním hlavy ještě nastoupil do vlaku a pokračoval do Pardubic. Zde ještě vystoupil, ale po několika krocích se zhroutil. Byl odvezen do otcova domu, kde druhý den zemřel. Pohřeb se konal v pátek 12. září 1845 za účasti velkého počtu lidí.*
- .....

- 2) *Český hudební skladatel přelomu klasicismu a romantismu se narodil 26. října 1765. Sbíral lidové písně a sepsal je do sborníků českých písní. Jeho nejslavnější, dodnes nejhranější a nejpopulárnější skladbou pro vánoční období je Česká mše vánoční. Už jako osmiletý uměl velmi dobře hrát na klavír a učil se na housle a varhany. Od roku 1780 studoval s podporou svého strýce v Praze piaristické gymnázium, po jeho ukončení v roce 1785 studoval filozofii. Získal značný rozhled a vzdělání (kromě češtiny a samozřejmě němčiny četl francouzsky, italsky, latinsky i řecky). Byl přívržencem osvícenské ideologie. V roce 1786 se stal pomocným učitelem v Mníšku pod Brdy a od roku 1788 až do tragické smrti v roce 1815 působil jako učitel v Rožmitále pod Třemšínem.*
- .....

- 3) Narodil se roku 1787. Pocházel se starého rakouského rodu, který získal statky v Čechách již roku 1574. Patřil tedy ke staré české zemské šlechtě a i když jeho čeština byla špatná, je nutné na něj nahlížet jako na příslušníka české nobility. Rozhodl se pro službu v císařské armádě a prošel napoleonskými válkami v letech 1805, 1809, 1813-1814 a 1815. Zvláště se vyznamenal roku 1814, kdy byl dekorován rytířským křížem Vojenského řádu Marie Terezie a povýšen na plukovníka Konstantinových Kyryšníků, tedy jednoho ze dvou nejstarších pluků císařské armády. Přes jeho povýšenost (traduje se jeho výrok, že "člověk začíná až baronem") byl mezi svými vojáky velmi oblíbený. Vrcholem jeho kariéry se stal až revoluční léta 1848/1849, kdy potlačoval revoluční hnutí v Uhrách. Jeho jméno, vedle jmen chorvatského bána Josifa Jelačice a polního maršála Josefa Václava Radeckého z Radče, se stalo symbolem kontrarevoluce v habsburské monarchii.
- .....

- 4) Narodil se 18. prosince 1787 v Libochovicích „na zámku“. Byl českým fyziologem, biologem, básníkem a filozofem. Když mu bylo šest let, jeho otec, který byl správcem libochovického panství, zemřel. V jedenácti letech odešel za vzděláním k piaristům (konkrétně na piaristickém gymnáziu v Mikulově), ve dvaceti však z řádu odešel. Živil se jako vychovatel v šlechtických rodinách, jeden z jeho zaměstnavatelů nasměroval jeho zájem směrem k lékařství. Už v prvním ročníku pražského univerzitního studia mu vyšla první báseň Orázení obrazu bez konce. Doktorskou práci O zření v ohledu subjektivním obhájil roku 1818 a stal se asistentem na pražské lékařské fakultě. Pro vlastenecké názory se ale marně ucházel o profesuru. Teprve na přímluvu několika osob, údajně i Goethovu, který také studoval proces vidění, byl angažován na univerzitu mimorakouskou, do tehdy pruské Vratislavi. Ve Vratislavi získal roku 1832 výkonný mikroskop. Svůj nejvýznamnější objev prezentoval na sjezdu německých přírodovědců a lékařů v pražském Karolinu roku 1837, kde mezi prvními na světě přisoudil buňkám jejich stěžejní význam. Rozlišil dvě hlavní metody zkoumání lidské psychiky - antropologickou, která zkoumá souvislost duševních zvláštností s tělesnými, a psychologickou, jež je založena na vlastní vnitřní zkušenosti, na sebepozorování.
- .....

- 5) Byl vůdčí osobností tzv. 2. (preromantické) generace obrozenců. Do roku 1788 chodil pěšky z Hudlic do školy v Berouně, poté až do roku 1792 studoval na piaristickém gymnáziu v Praze a pak studoval na filozofické fakultě pražské univerzity (1792–1795). Později (do roku 1799) studoval také práva, ale studium nedokončil. V této době působil zároveň jako soukromý učitel. Od r. 1799 vyučoval na gymnáziu v Litoměřicích, kde se roku 1800 oženil s Johannou Světeckou z Černčic (jeho žena byla poměrně zámožná). Od roku 1800 na tamním gymnáziu vyučoval češtinu, za což nepobíral plat, a byl tak prvním učitelem češtiny v Čechách a na Moravě. Zasloužil se o založení prvního českého vědeckého časopisu Krok. Do skupiny obrozenců okolo něho patřily všechny významné osobnosti české vědy a literatury té doby, např. František Palacký, Jan Evangelista Purkyně, František Ladislav Čelakovský atd.) S pomocí Matice české se mu podařilo vydat slovník. Zemřel v Praze.
- .....

OTÁZKY 3. kola část C

Přiřadte osobnostem jejich data úmrtí:

rok: 1781, 1801, 1808, 1835, 1847

Josef Jungmann	Josef Mysliveček	Václav Matěj Kramerius	František I.	František Martin Pelcl

OTÁZKY 3. kola část D

Spojte jednotlivé pojmy tak, aby spolu jednoznačně logicky souvisely:

1) Josef Kajetán Tyl	A) česká vědecká terminologie flóry
2) Jan Nejedlý	B) Cikáni
3) Jan Svatopluk Presl	C) Slovanský sjezd
4) Karel Hynek Mácha	D) Pražské poštovní noviny
5) Josef Ressel	E) překlad Všeobecného občanského zákoníku do českého jazyka (r. 1811)
6) Gideon Ernst von Laudon	F) česká korunovace roku 1743
7) Pavel Josef Šafařík	G) právník a státovědec
8) Marie Terezie	H) Paní Marjánka, matka pluku
9) Karel František Rosenmüller	CH) generalissmus
10) Josef Sonnenfels	I) lodní šroub

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....
- 4) .....
- 5) .....
- 6) .....
- 7) .....
- 8) .....
- 9) .....
- 10) .....

OTÁZKY 3. kola část E

Přiřadte roky konání bitev:

rok: 1742, 1757, 1805, 1809, 1813

bitva u Chotusic	bitva u Znojma	bitva u Chlumce	bitva u Kolína	bitva u Slavkova

OTÁZKY 3. kola část F

Vysvětlete pojmy:

niněra: .....

ruchadlo: .....

ješiva: .....

bankocetle (*nutno upřesnit druh*): .....

kastner (*obroční*): .....

OTÁZKY 3. kola část G

K dobovým dílům napište jméno a příjmení autora:

1) **Geschichte von Böhmen** .....

2) **Slávy dcera** .....

3) **Slovanské starožitnosti** .....

4) **Česko-německý slovník** (pětidílný) .....

5) **Poslední Čech** .....

OTÁZKY 3. kola část H

Napište alespoň příjmení osobnosti na obrázku
(pozn. - u obrázku č. 5 a č. 8 je nutno uvést také jméno!!!):

1)

.....

2)

.....

3)

.....

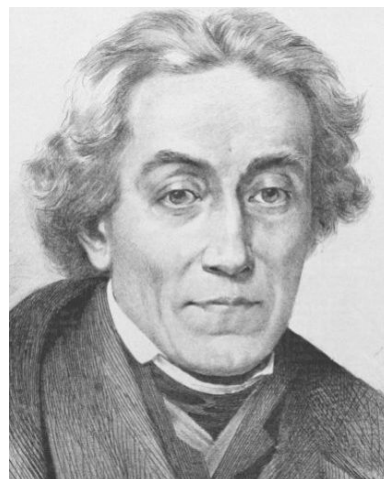
4)

.....

5)

.....

6)

.....

7)

.....

8)

.....

9)

.....

10)

.....

11)

.....

12)

.....

13)

.....

14)

.....

OTÁZKY 3. kola část I

1) Pojmenuj podle obrázků památky:

A) .....

B) .....

C) .....

D) .....

E) .....

F) .....

2) František Škroup napsal scénickou hudbu k vlastenecký hrám, mezi nimi i k Tylově *Fidlovačce*, kde 21. prosince 1834 poprvé zazněla z úst Karla Strakatého píseň *Kde domov můj*. Tato píseň rychle zlidověla a stala se později národní a státní hymnou. Napište přesné znění její první sloky:

(pozn.: správná odpověď = 3 body!)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

poznámka : maximální počet bodů 3. kola = 71

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI   3. kola

část A

- 1) Žofie + Windischgrätze + Schwarzenberga + synovec + Olomouci
- 2) policejního + cenzurního + nalézá v prvním stadiu revoluce
- 3) Nosticova + Josef II. + 1786 + Bouda + Vděčnost a láska k vlasti

část B

- 1) Jan Perner
- 2) Jakub Jan Ryba
- 3) Alfred Windischgrätz
- 4) Jan Evangelista Purkyně
- 5) Josef Jungmann

část C

Josef Jungmann	Josef Mysliveček	Václav Matěj Kramerius	František I.	František Martin Pelcl
1847	1781	1808	1835	1801

část D

- 1)   H
- 2)   E
- 3)   A
- 4)   B
- 5)   I
- 6)   CH
- 7)   C
- 8)   F
- 9)   D
- 10)   G

část E

bitva u Chotusic	bitva u Znojma	bitva u Chlumce	bitva u Kolína	bitva u Slavkova
1742	1809	1813	1757	1805

část F

niněra: drnkací nástroj potulných muzikantů

ruchadlo: druh pluhu sloužící k orbě

ješiva: židovská triviální škola

bankocetle: papírové peníze vydané poprvé v době panování Marie Terezie

kastner (obroční): úředník dohlížející na sklizeň (= úředník na velkostatku)

část G

1) <i>Geschichte von Böhmen</i>	František Palacký
2) <i>Slávy dcera</i>	Jan Kollár
3) <i>Slovanské starožitnosti</i>	Pavel Josef Šafařík
4) <i>Česko-německý slovník</i> (pětidílný)	Josef Jungmann
5) <i>Poslední Čech</i>	Josef Kajetán Tyl

část H

1)	Karel Havlíček Borovský	8)	Antonín Jungmann
2)	František Palacký	9)	Klemens Wenzel Lothar Metternich
3)	Petr Fastei	10)	Karel Sabina
4)	Alfred Windischgrätz	11)	Josef Václav Frič
5)	Josef Jungmann	12)	František Josef I.
6)	Josef Dobrovský	13)	František I. (= František II.)
7)	Magdaléna Dobromila Rettigová	14)	Pavel Josef Šafařík

část I

1)

A) zámek Dobříš	B) zámek Kačina	C) zámek Kynžvart
D) zámek Šilheřovice	E) zámek Židlochovice	F) Stavovské divadlo

2) „Kde domov můj, kde domov můj. Voda hučí po lučinách, bory šumí po skalínách. V sadě skví se jara květ, zemský ráj to na pohled! A to jest ta krásná země, země česká - domov můj! Země česká - domov můj!“

OD OSVÍCENSTVÍ K BUDOVÁNÍ OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI

autoři: prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.
prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.
prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.
Mgr. Miroslav Stulák

Doplňte alespoň příjmení autora a název díla na vyznačené místo pod textem:

- 1) „My ubozí Čecháčkové aspoň politování jsme hodni, že jazyk na náš tak zvučný a libezný, tak vytřený a bohatý, všudy se tlačí, a víc a víc se tratí a hyne. Ze škol, z kostelů, z radních domů je vyhání, ba i při společném shledání leckterý darebák, ledva několika slovům z Románů a Komedii německých se naučiv, již za češtinu, proto že ji nerozumí, jako za kabát děda svého se stydí, a radčiby oněměl, nežby se přemohl slovo české z úst svých vypustiti. Truchliví zajisté, ba ti nejtruchlivější, milá češtino! nastali tobě časové nynější. Nyní teprva v těchto nejposlednějších letech mnozí vlastenci Čeští, zhrozíce se nad nevlastenectvím a smělostí přemnohých nevděčných nečechů a přistěhovalců, kteří jako vosy z hnízda se vyrojivše, a po Čechách se rozhníždívše, odevšad, i z těch nejčeštějších míst, jazyk náš vypíchatí se snažili, Čechy ze sna hlubokého probuditi, a jich spisy spanilými a výbornými k hájení češtiny pobodnouti usilují. Někteří upřímní a horliví vlastenci, vidouce, jak neunaveně ta malá hrstka opravdových Čechů o jazyk mateřský se všímá a knihy spanilé vydává šálivou ovšem se kojí nadějí, že v mále zase na stupeň předešlé slávy a dokonalosti své vystoupí“.

autor díla: ..... dílo: .....

- 2) ...jazyk jest ta nejvýtečnější, dle zvláštního země prouhu, mravů, smejšlení, náklonností, a dle tisícerych každého národu rozdílů uzpůsobená filozofie, a tudy, jakož každý účinek k své příčině se nese, tak on složením, zvukem a povahou svou ten nejjistější a nejvěrnější obraz počátku, zobecnění, zdělání, povahy a způsoby samého národu představuje, takže v jednom jazyku jako celý národ žije a jej co známku a důvod osobnosti své přednáší, jeho zkoumáním sám neomylně vyzkoumán bývá a jím samým od jiných národů tak se dělí, jako se dělí člověk od druha jiného vychováním a zvedením.

autor: .....

- 3) *Duchovní a učenci se obsluhují latinou, kterou ale neovládají tak dobře jako svoji mateřštinu. Šlechta převážně hovoří už sto let francouzsky, když prý před tím hovořila jenom česky, a francouštinu ovládá slovem i písmem tak dokonale, že i rodilí Francouzi žasnou nad zběhlostí, výbornou výslovností a čistotou stylu, s kterou čeští aristokrati touto řečí hovoří. Němčinu ovládají od dětství, ale ta jim připadá později hrubá a nekultivovaná a o češtině se domnívají, že je určena jen sprostému lidu. Měšťanstvo, které se snaží napodobovat šlechtu, se také již učí francouzsky. Němčinu si tak osvojují především obchodníci, měšťané a městští úředníci, tedy dikasteristé. Němčina je také zcela běžná u horského obyvatelstva Čech, kde ale zní příliš barbarsky. Staří obyvatelé Čech, tedy Češi zůstávají stále při své staré zemské řeči. Tento jazyk, který je už po tři století usazený a neměnný, užívá nyní jen část měšťanstva, chudý lid a rolnictvo. A jen při korunovaci českého krále, při otevírání zemského sněmu a při několika dalších veřejných příležitostech musejí být jisté záležitosti nejvyšším purkrabím a zemskými úředníky přednášeny česky a také musí být na ně česky odpovězeno. Jinak ale naše šlechta není nucena češtinu používat. Dokonce je ze strany mnohých již nám otevřeně vytýkáno, že my, tedy Češi netvoříme již žádný národ více a že je nám určeno zaniknout v jiném.*

autor: .....

- 4) *Všeobecná a dílem spravedlivá stížnost jest, že se v naší mateřské řeči žádná knížka kuchařská nenachází, podle které by se dívčinky v malých městech, jakož i na statcích, zámcích, farách a dědinách řídit mohly. Jen toliko lze mně o těchto knihách říci, že málokterá do malých měst se hodí, protože věci ty, jichž k těm pokrmům zapotřebí, zřídka k dostání a málo povědomy jsou; a tím se stane, že děvčátka, a i také zkušenější domácí hospodyně stěžují, že těm knihám nerozumí, protože zcela neznámé potraviny i nářadí v nich nachází. Umínila jsem sobě tedy již před třemi lety něco o pokrmech ku Košíčku mému připojit; skrze rozličné nehody se to až potud zdrželo, a již mnohou předhůzku jsme skrze to zakusila. Spěchám tedy mojim milým vlastenkám tuto knížečku podati; nevydávám ji za žádnou dokonalou knihu kuchařskou, jest to jenom sbírka jídel, jak je má babička a máti vařily, a já všecky zkoušejíc, tak dalece chutné k požívání shledala. Neníť kniha velká, rozličnými zbytečnostmi přeplněná, ale za každé jídlo, když se dostatečně dle předpisu uhlídí, stojím, že k požívání bude. Vynasnažila jsem se vše zřetelně a srozumitelně vyjádřiti, a připomínám tedy jen ještě toliko, že čistota, pořádek a dobré vyhovění každé, i maličké věci v kuchyni základ celého umění kuchařského jest.*

autor díla: ..... dílo: .....

- 5) *Temná noci! Jasná noci! Obé k želu mne budíte. Temná noc mne v hloubi tiskne, jasná noc mě vzhůru vábí; temné hlubiny se hrozím, ach! a k světlu nelze jíti. Vy hvězdy jasné, vy hvězdy ve výši! K vám já toužím tam světla ve říši, ach, a jen země je má! Člověkem jsem: než člověk pohyne; ve své mě lůno zas země přivine, zajme, promění a v postavě jiné matka má, země, zas mě vydá! Vy hvězdy jasné, vy hvězdy ve výši! K vám budu toužiti světla ve říši, ach, a jen země bude má! Květinou-li mne životu navrátí, list můj i květ můj se k světlu obrátí; však ach, jen země zas tma mne uchvátí, světla ve stany jíti nedá! Vy hvězdy jasné! - Vy hvězdy ve výši!-*

autor díla: ..... dílo: .....

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI   4. kola

- 1) Antonín Jaroslav **Puchmajer** : *Sebrání básní a zpěvů*
(přednes : Ing. Jan Fischer - kandidát na prezidenta České republiky)

- 2) Josef **Jungmann**
(přednes : MUDr. Přemysl Sobotka - kandidát na prezidenta České republiky)

- 3) František Martin **Pelcl**
(přednes : Ing. Miloš Zeman - kandidát na prezidenta České republiky)

- 4) Magdalena Dobromila **Rettigová** : *Domácí kuchařka*
(přednes : Mgr. Jiří Dienstbier - kandidát na prezidenta České republiky)

- 5) Karel Hynek **Mácha** : *Márinka*
(přednes : Karel Schwarzenberg - kandidát na prezidenta České republiky)